

Список використаних джерел

1. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка. навчальний посібник : Київ, 2005. 560 с.
2. Практика соціальної роботи / під ред. Кристофера Ханвея і Террі Філпота. Амстердам. Київ, 1996. 348 с.
3. Технології соціально-педагогічної роботи : навч. посібник. / за заг. ред. проф. А. Й. Капської. Київ, 2000. 372 с.
4. Холодій О.М. Соціальна адаптація дітей з особливими освітніми потребами до навчання в школі: навчально-методичний посібник. Черкаси, 2014. 125 с.
5. Ярмаченко М.Д. Свідомість у навчанні глухих учнів. К.: Вища школа. 1986. 192 с.

Петришин Людмила

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи і
менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль

РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

У публікації розкрито актуальне питання реабілітації дітей з обмеженими функціональними можливостями як соціальну проблему; конкретизовано науково теоретичні дослідження науковців та технології роботи з різними категоріями населення, серед них значне місце займає соціальна робота з людьми з функціональними обмеженнями, зокрема технології реабілітації дітей з інвалідністю; означено особливості діяльності реабілітаційних центрів.

Ключові слова: діти з обмеженими функціональними можливостями, соціальна реабілітація, реабілітаційні центри, соціальна робота.

Однією з найгостріших соціальних проблем сучасного українського суспільства є стан здоров'я населення, в тому числі дитячого. Адже відомо, що здорові діти – це фундамент майбутнього країни. Сьогодні через військову агресію, спад виробництва, зростання безробіття, зниження сукупного доходу сім'ї, зменшення доступності безкоштовних медичних послуг, погіршення екологічних умов в Україні спостерігається зниження демографічних показників, підвищення рівня захворюваності

дітей, зростання дитячої інвалідності. Несприятлива соціально-економічна ситуація, кризові явища у сфері економіки і фінансів зумовлюють необхідність посилення соціального захисту дітей з обмеженими функціональними можливостями. Загалом, означена проблема в нашій країні набула загальнодержавного значення, стала предметом стурбованості широких кіл громадськості, органів державного управління та місцевого самоврядування, оскільки протягом останнього десятиліття збільшується кількість дітей з інвалідністю, в чому криється джерело небезпеки для майбутнього всієї нації.

Сімей, що виховують дітей з функціональними обмеженнями, стає все більше й, відповідно, усе більше зусиль і ресурсів соціальних служб доводиться спрямовувати їм на допомогу. Міжнародна і вітчизняна практика соціальної роботи свідчить, що на зміну ізольованому інтернатному вихованню дітей з обмеженими можливостями повинно прийти інтегроване навчання та виховання.

Реабілітаційні заходи мають розширюватися за рахунок розвитку сфери соціальної реабілітації, яка повинна починатися досить рано, щоб у сім'ї такі діти могли максимально розвинути свої природні здібності для своєчасної та найбільш повної подальшої інтеграції у суспільство. Тому сьогодні все необхіднішим стає запровадження нових, прогресивних підходів для організації та проведення найбільш оптимальної і ефективної ранньої соціальної реабілітації дітей з інвалідністю. З огляду на це, у нашій країні ведеться інтенсивне вивчення особливостей психічного розвитку дітей з обмеженими можливостями, здійснюються пошуки ефективних організаційних форм їхнього виховання і навчання, розробляються реабілітаційні технології з використанням інноваційних методів та засобів реабілітації.

Одним із найефективніших засобів, використання якого є доцільним у роботі з дітьми з інвалідністю, виступає мистецтво, а точніше лікування за його допомогою – арттерапія. Адже через свої фізичні та психічні особливості такі діти часто обмежені у соціальних контактах, соціально дезадаптовані, а розвиток їхнього творчого потенціалу, формування нових умінь та навичок у процесі занять різними видами мистецтва дають їм змогу більш активно і самостійно брати участь у житті суспільства, розширюють діапазон їхнього соціального та професійного вибору.

Таким чином, процес соціальної реабілітації дітей з інвалідністю та використання засобів мистецтва у реабілітаційній роботі стали предметом дослідження фахівців багатьох галузей наукового знання. Психологи, філософи, соціологи, педагоги, спеціалісти з соціальної роботи та соціальної педагогіки у своїх працях розкривають різні аспекти цього

процесу, досліджують механізми, етапи, стадії, фактори соціальної реабілітації.

Основоположними у вивченні даного питання є роботи професора А.Капської [4], в яких на основі аналізу різних напрямів соціальної роботи в Україні пропонуються теоретичні засади та технології роботи з різними категоріями населення, серед них значне місце займає соціальна робота з людьми з функціональними обмеженнями, зокрема технології реабілітації дітей з інвалідністю. Представляють інтерес дослідження В Шахрая, О. Карпенко та І. Пінчук, які розкривають поняття, причини, види та моделі дитячої інвалідності, принципи і закономірності соціальної реабілітації розумово 6 відсталих дітей [5; 6; 7]. Психолого-педагогічні особливості таких дітей описані в працях С. Харченко, Н. Краснової, Л. Харченко [8]. С. Толстоухова, І. Пінчук розкривають зміст реабілітації дітей із функціональними обмеженнями, виділяючи цілі, завдання, етапи реабілітаційного процесу [5]. І. Зверева, І. Іванова розглядають складності процесу соціалізації та інтеграції дітей з обмеженими можливостями у суспільство [1; 2; 3]. Борщевська Л., Зіброва А., Іванова І. у своїх дослідженнях пропонують методики соціально-реабілітаційної роботи з сім'ями, в яких виховуються діти з особливими потребами [1; 3]. Ф. Мустаєва значну увагу у своїх дослідженнях приділяє питанням реабілітації, зокрема виділяючи важливість психологічної, педагогічної, соціально-побутової, трудової реабілітації дітей з функціональними обмеженнями.

У нашій країні вже існує ряд нормативно-правових актів з питань соціального захисту дітей з функціональними обмеженнями, згідно з якими цим дітям гарантуються необхідні умови для ведення повноцінного способу життя. Їм надається право на дошкільне виховання, здобуття освіти, переважне право вступу до вищих навчальних закладів. Обдаровані діти з інвалідністю мають можливість безкоштовного навчання музики, образотворчого, художньо-прикладного та інших видів мистецтва.

Раннє включення у систему соціальної реабілітації дає їм можливість опанувати специфічними для дитинства видами продуктивної діяльності, набути комунікативних навичок, розкрити власний творчий потенціал. З цією метою держава всебічно сприяє створенню та розвитку реабілітаційних закладів для дітей з обмеженими можливостями. Робота таких закладів базується на розробці та впровадженні індивідуальних програм комплексної соціально-побутової, медико-фізіологічної, медико-психологічної, психолого-педагогічної, соціально-трудової реабілітації.

Серед особливостей діяльності реабілітаційних центрів для дітей з інвалідністю слід зазначити наявність міждисциплінарної команди

спеціалістів, залучення батьків до реабілітаційних заходів, наявність певної матеріальної бази та технічного забезпечення, комплексний підхід до надання реабілітаційних послуг та їх спрямованість на всебічний розвиток їх здібностей.

Аналіз наукових праць з досліджуваної проблеми та вивчення передового досвіду роботи закладів ранньої соціальної реабілітації для дітей з інвалідністю показали, що останнім часом у цьому напрямку проводиться значна робота, спрямована на вивчення психічних і фізичних особливостей таких дітей, розробку та впровадження інноваційних технологій роботи з ними, вдосконалення системи реабілітаційних заходів. Та, не дивлячись на це, до сьогодні проблема соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями залишається відкритою і потребує більш ретельної уваги з боку дослідників та фахівців, що працюють у різних соціальних структурах.

Список використаних джерел

7. Борщевська Л., Зіброва А., Іванова І. На допомогу батькам, що мають дітей з особливими потребами. К.: А.Л.Д., 1999. 246 с.

8. Зверєва І. Інвалід і суспільство: проблеми інтеграції. І ч. К. : А.Л.Д., 1995. 172 с.

9. Іванова І. Соціально-психологічні проблеми дітей-інвалідів К. : ДЦССМ, 2000. 218 с

10. Капська А. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: навчально-методичний посібник К. : ДЦССМ, 2001. 184 с.

11. Соціальна реабілітація молоді з обмеженою дієздатністю / За ред. С. Толстоухової, І. Пінчук. К.: ДЦССМ, 2000. 346 с.

12. Ткачова В. Про деякі проблеми родин, що виховують дітей з відхиленнями в розвитку. *Дефектологія*. 1998. № 1. С. 18-24.

13. Шахрай В. Технології соціальної роботи: навчальний посібник. К.: науковий світ, 2006. 564 с.

14. Харченко С., Краснова Н., Харченко Л. Соціально-педагогічні технології: навчально-методичний посібник. Луганськ.: Альма-матер, 2005. 552 с.